Lähiöohjelma 2020-2022
Ympäristöneuvos Jaana Nevalainen, ympäristöministeriö

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto-ja ympäristöjaostolle 3.11.2023

Mitä Lähiöohjelma sai aikaan, ja millaisia vaikutuksia Lähiöohjelman ohjelman toimenpiteet ovat käynnistäneet?

Lähiöohjelmaa (ym.fi/lahioiden-kehittaminen) toteutti vuosina 2020-2022 yhteensä 42 hanketta. Ohjelmaan hyväksytyillä hankkeilla oli mahdollisuus hakea ympäristöhallinnon lähiöavustusta. Lähiöavustus myönnettiin Valtion asuntorahaston varoista, ja sitä on ollut jaossa ohjelmakaudella 2020-2022 yhteensä 21 milj. euroa.

Ympäristöhallinnon lähiöohjelma-avustusta voitiin myöntää kaupunkien hankkeille, joille oli laadittu ympäristöministeriön hyväksymä suunnitelma ja lähiöiden kehittäminen oli osa kunnan strategista suunnittelua. Avustusta voitiin myöntää kaupunkien lähiöhankkeissa muun muassa yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa vahvistavien tilojen ja toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä kehittämisen koordinointiin, täydennys-, lisä- ja korjausrakentamisen edellytysten parantamiseen sekä ympäristön viihtyisyyden, laadun, toimivuuden, turvallisuuden, esteettömyyden ja viheralueiden parantamiseen. Lähiöohjelma-avustuksen ulkopuolisista avustuksista merkittävin oli opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeus oppia -ohjelmaan liittyvä rahoitus, ja muutamat lähiöohjelmakaupungit ovat olleet mukana myös koulusegregaatiohankkeessa, johon on ollut haettavissa OKM:n avustusta. Lähiöissä on myös toteutettu turvallisuuskävelyitä ja toteutettu erilaisia kulttuuri- ja taidehakkeita, joihin ohjelmassa mukana olevista ministeriöistä on voinut hakea avustusta.

Lähiöavustuksilla kehitettiin lähiöitä, tehtiin lähiöiden asukkaiden hyvinvointia tukevia investointeja, lisättiin lähiöiden turvallisuutta sekä vahvistettiin lähiöiden houkuttelevuutta ja toimivuutta. Lähiöavustuksen vaikutus on ollut avustusta laajempaa. Monissa ohjelmakaupungeissa lähiöavustus suuntasi kaupungin muita kehittämispanostuksia (esim. palvelut) kohdelähiöihin, ja vahvisti siten merkittävällä tavalla alueiden kehittämistä. Lähiöavustus myös kiritti kaupunkien investointien toteuttamista, ja monia esimerkiksi lähiöiden infrastruktuuriin kohdistuvia kehittämistoimia toteutettiin nopeutetussa aikataulussa. Avustuksella toteutetut alueiden infrastruktuurin (mm. viheralueet ja puistot, valaistus, toimivuus, esteettömyys, kävelyt- ja pyöräilyreitit, asukastilat/kohtaamispaikat) kehittämistoimenpiteet ovat vaikuttaneet alueiden kilpailukykyyn ja positiiviseen mielikuvaan alueista, mikä mahdollistaa alueiden muun kehittämisen sekä laajemman hyvinvointitavoitteiden toteutumisen. Hyvinvointia vahvistavia investointeja olivat esimerkiksi lähiöiden liikuntamahdollisuuksia parantavat hankkeet, joissa esimerkiksi kehitettiin kävely- ja pyöräreittejä, esteettömyyttä ja valaistusta sekä rakennettiin liikunta- ja leikkipaikkoja.

Kaupungit toteuttivat hyvinvointia, osallisuutta, toimivuutta ja viihtyisyyttä tukevia hankkeita alueiden turvallisuuden parantamiseksi. Esimerkiksi luotiin asukastiloja ja muiden asukkaiden kohtaamista tukevia paikkoja ja näihin liittyviä toimintoja, parannettiin esteettömyyttä, tuotiin taidetta lähiöihin, kehitettiin ja parannettiin valaistusta ja liikenneturvallisuutta sekä parannettiin kulkureittejä. Osana lähiöohjelmahankkeitaan kaupungit kehittivät myös alueen asuntokannan monipuolistamisen ja täydennysrakentamisen mahdollisuuksia kaavoituksella. Turvallisuutta kehitettiin monin lapsiin ja nuoriin kohdistuvin toimenpitein, joilla haluttiin vahvistaa sekä osallisuutta että toimintamahdollisuuksia ja vähentää mahdollista ei-toivottua liikehdintää alueilla. Segregaatiota vähentävät toimet kokonaisuudessaan ja alueiden kehittämishankkeesta saama huomio, positiivinen kierre, nähtiin turvallisuutta lisäävinä toimina, jotka voivat myös kaventaa alueellisia hyvinvointi- ja terveyseroja ja näin luoda positiivisia heijastusvaikutuksia laajemmalle kaupunkiin.

Ohjelma myös vahvisti lähiöiden kehittämisessä tarvittavaa tietopohjaa (tiedon kerääminen, analysointi ja käyttö) ja tuotti tietoa segregaatiosta. Tiedon hyödyntäminen kaupunkien toiminnassa ja kehittämisessä mahdollistaa toiminnan strategisuuden ja laaja-alaisuuden lisäämisen ja vahvistaa yhteistyötä toimijoiden välillä. Ohjelmallinen kehittämistoiminta myös auttoi kaupunkeja saamaan uusia kumppanuuksia, kumppaneiden investointeja ja toimia alueiden kehittämiseen. Kaupungeille merkittävää on ollut yhteistyö ja tiedonjakaminen muiden kaupunkien kanssa, joka on tutustuttanut ratkaisu- ja lähiökehittämismalleihin. Kaupungit ovat nähneet ohjelman hankeyhteistyön tukevan myös tulevaa lähiökehittämistä, ja kehittämisen konkreettisten toimien valintaa.